

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 19606/2024
14.11.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца Центра за социјални рад „Зајечар“ са седиштем у Зајечару, кога заступа дипломирани правник Ана Гутман, против тужених Зане Исуфи Трујић и Драгише Трујића, обоје из Гамзиграда, Град Зајечар, чији је заједнички пуномоћник Марија Кртинић, адвокат из Бора, ради делимичног лишења родитељског права, одлучујући о ревизији тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж2 206/2024 од 21.05.2024. године, у седници одржаној 14.11.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужених изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж2 206/2024 од 21.05.2024. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Зајечару П2 349/2022 од 28.02.2024. године, усвојен је тужбени захтев и тужени су делимично лишени родитељског права над малолетним дететом Ненадом Трујићем из Зајечара, рођеним 03.05.2015. године и то: права на чување, подизање, васпитање, образовање и заступање детета, те су обавезани тужени да доприносе издржавању свог малолетног сина укупним износом од 10.000,00 динара месечно, почев од 29.09.2022. године па убудуће док траје законска обавеза издржавања или док пресуда не буде измењена, најкасније до 10-ог у месецу за текући месец, исплатом на руке старатељу малолетног детета и одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж2 206/2024 од 21.05.2024. године, одбијена је као неоснована жалба тужених и потврђена наведена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени су благовремено изјавили ревизију из свих законских разлога предвиђених чланом 407. Закона о парничном поступку.

Испитујући побијану другостепену пресуду применом члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11... 10/23) у вези са

чланом 208. Породичног закона („Службени гласник РС“ број 18/05... 6/15), Врховни суд је нашао да ревизија тужених није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности, док битна повреда поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП на коју се описно указује ревизијом није дозвољен ревизијски разлог према члану 407. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, дежурна радница Центра за социјални рад „Зајечар“, овде тужиоца, је била укључена у интервенцију полиције 14.08.2022. године, која је реаговала по пријави родитеља, овде тужених, да се њихово малолетно дете Ненад Трујић изгубио. Полиција је убрзо нашла дете и тада је тужилац покренуо поступак против родитеља, а недељу дана касније је стигла анонимна пријава од стране мештана села да родитељи врше насиље према малолетном детету. Тада је малолетни Ненад Трујић саслушан у присуству стручних радника тужиоца и одведен је у Здравствени центар на преглед и процену ризика, све у оквиру Протокола о заштити деце од злостављања и занемаривања, и истог дана је ургентно смештен у хранитељску породицу Драгице Петковић из села Велики Извор, где се и актуелно налази. Родитељима је изречена хитна мера – привремена мера забране могућем учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој, а детету је 22.09.2022. године постављен непосредни привремени старатељ. На основу извештаја Центра за социјални рад „Зајечар“ од 21.09.2022. године, утврђено је да је прегледом од стране педијатра констатовано да дете има два хематома. Стручни тим Центра за социјални рад „Зајечар“ је проценио да су родитељи грубо занемарили дужности из области заштите права и потреба заједничког малолетног детета. Дететово понашање указује на то да има страх од родитеља, те да је развио одређене обрасце понашања и механизме за преживљавање у небезбедном окружењу. Малолетни Ненад Трујић детаљно описује како га је отац тукао, па иако за мајку наводи да га је ређе ударала, делује да се ње не плаши у толикој мери, али је мајка својим нереаговањем и непријављивањем насиља и повратком детета у такво окружење (након њиховог измештања и боравка у Београду од 2020. године) директно угрозила здравље и безбедност детета. Родитељи над малолетним дететом нису вршили одговарајући надзор који је неопходан за дете тог узраста, а након изрицања корективног надзора у јуну 2022. године није уочено да су поштовали налоге Центра за социјални рад, већ су се превасходно посветили обавезама око домаћинства и пољопривредних послова, занемарујући дете и његове потребе. Стручни тим Центра за социјални рад је проценио да су исцрпили све ресурсе у погледу саветодавног рада са родитељима и да су се створили услови за покретање поступка лишења родитељског права оба родитеља. На основу налаза и мишљења вештака психолога др Јасмине Николић од 19.01.2023. године, утврђено је да оба родитеља својим начином функционисања у родитељској улози представљају особе са ограниченим родитељским капацитетима и делимичном подобношћу за вршење родитељског права. На основу допунског налаза истог вештака, утврђено је да би оба родитеља требало делимично лишити родитељског права и то оца због отворене манифестације агресије према детету, а мајку због пасивног прихватања очеве агресије без покушаја спречавања и заштите детета и да се виђање родитеља и детета организује у строго контролисаним условима. На основу налаза и мишљења вештака неуропсихијатра др Мирјане Филимоновић од 05.05.2023. године, утврђено је да отац детета - тужени Драгиша Трујић не показује знаке ни трајног ни привременог душевног обољења, нити успореног душевног развоја, али да показује сметње из круга

поремећаја личности параноидног типа са повишеном интерпретативном спремношћу, импулсивним и агресивним испољавањем уз немогућност корекције понашања и опасности од ескалирања љутње и беса у ситуацијама осујећења његових потреба. Због описаног поремећаја личности, лаке емоционалне раздражљивости и љутње, тужени је заокупљен својим интрапсихичким садржајима и није у стању да препозна и задовољи потребе свога детета, а постоји велика вероватноћа да би изворе својих фрустрација временом преносио и на дете, са очекивањем да се оно слично понаша. Мишљење овог вештака је да је туженом Драгиши Трујићу потребно потпуно одузети родитељско право уз могућност виђање са сином у контролисаним условима годину дана, а потом размотрити даљи начин виђања. У погледу тужене Зане Исуфи Трујић, овај вештак је мишљења да је она особа која не показује знаке ни трајног ни привременог душевног обољења, нити привремене душевне поремећености, али да је у питању личност која није у стању да се адекватно постави у односу на супруга и његову очигледну доминацију и агресију, те да није у могућности да адекватно заштити свога сина и да му пружи неопходну подршку и васпитање, јер су њени родитељски капацитети ограничени и недовољни за безбедно одрастање малолетног детета, због чега ју је потребно делимично лишити родитељског права. На основу контролног вештачења од стране комисије вештака неуропсихијатра Драгане Красић и психолога Марине Панчић од 19.09.2023. године утврђено је да се тужени актуелно виђају са дететом у Центру за социјални рад у Зајечару, да су редовни, да вербално износе тугу за дететом, али што не оставља аутентичан утисак. Дете исто изражава потребу за враћањем родитељима, не плаши се њихових ранијих поступања, што је вероватно установљено временском дистанцом и потребом за избегавањем актуелних школских активности. По оцени комисије вештака, дететова вербализација, понашајна и емоционална експресија су неаутентичне, односно не изражавају његову реалну потребу и очекивану блискост са родитељима. Дечак је физички кажњаван, а психички васпитно, едукативно и медицински је занемариван. Тужени Драгиша Трујић је одрастао у породици са усвојеним моделом васпитања где је батина основна казнена мера и која је трансгенерацијски репрезент, не болује од привремене или трајне душевне болести, нити од привремене или трајне душевне заосталости, али је импулсиван, ниске фрустрационе толеранције, примитивне структуре личности, манипулативан и без емпатије. Тужена Зане Исуфи Трујић је површна, без емотивне и когнитивне спознаје целе ситуације услед ниског интелекта и неукости, као и културолошких и традиционалних ограничења, а њени родитељски капацитети су недовољни и неповољни за интересе малолетног детета. Мишљење комисије вештака је да родитељи малолетног детета нису подобни за његово чување, подизање, образовање и заступање и да је потребно да се делимично лише родитељског права, уз задржавање контакта и даљег виђања са дететом у контролисаним условима. Такође, неопходан је стручан рад са родитељима у циљу корекције њиховог понашања, макар и у контролисаним условима.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом материјалног права из Конвенције о правима детета и чланова 6. став 1, 67, 68, 82, 266. став 1. и 270. Породичног закона, усвојили тужбени захтев и делимично лишили тужене одређених родитељских права у односу на њихово малолетно дете, сматрајући да се описане радње и пропуштања тужених не могу подвести под злоупотребу права или грубо занемаривање дужности из садржине родитељског права да би били потпуно лишени тог права, али да су несавесно вршили права и дужности из садржине родитељског права у мери која оправдава њихово делимично лишење родитељског

права, уз задржавање обавезе да доприносе издржавању свог малолетног детета и права да га виђају у контролисаним условима.

По оцени Врховног суда, становиште нижестепених судова засновано је на правилној примени материјалног права.

Према одредби члана 67. Породичног закона („Службени гласник РС“ бр. 18/2005, 72/2011- др.закон и 6/2015) родитељско право је изведено из дужности родитеља и постоји само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета. Садржина родитељског права, које се састоји од дужности старања о детету, чувања и подизања, васпитања и образовања, заступања и издржавања детета, као и управљања и располагања његовом имовином, регулисана је одредбама чланова од 68. до 74. Породичног закона, а суштина ових дужности и права родитеља је добробит и најбољи интерес детета. Ако родитељ злоупотребљава права или грубо занемарује дужности, односно несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права, може бити потпуно или делимично лишен родитељског права, под условима предвиђеним чланом 81, односно чланом 82. истог закона.

Према одредбама члана 82. Породичног закона, родитељ који несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права може бити делимично лишен родитељског права (став 1). Судска одлука о делимичном лишењу родитељског права може лишити родитеља једног или више права и дужности из садржине родитељског права, осим дужности да издржава дете (став 2). Родитељ који врши родитељско право може бити лишен права и дужности на чување, подизање, васпитање, образовање и заступање детета, те на управљање и располагање имовином детета (став 3), док родитељ који не врши родитељско право може бити лишен права на одржавање личних односа са дететом и права да одлучује о питањима која битно утичу на живот детета (став 4). Такође, судском одлуком о делимичном лишењу родитељског права може бити одређена једна или више мера заштите детета од насиља у породици (став 5).

Породични закон у члану 270. прописује да је суд, пре него што донесе одлуку о заштити права детета или о вршењу односно лишењу родитељског права, дужан да затражи налаз и стручно мишљење од органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима. Одредбом члана 266. став 1. Породичног закона прописано је да је у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права, суд увек дужан да се руководи најбољим интересом детета.

Најбољи интерес детета је правни стандард који се процењује на основу низа објективних и субјективних околности, а у сваком случају елементи за процену најбољег интереса детета обухватају, између осталог, мишљење детета, очување породичне средине и одржавање односа, али и здравље, брига, заштита и сигурност детета. Интерес малолетног детета је да се између њега и родитеља са којим не живи развије однос љубави, поверења, међусобног уважавања, привржености, поштовања личности и достојанства, па је стога свако дужан да се руководи тим интересом у свим активностима који се тичу детета (члан 6. став 1. Породичног закона). Сагласно одредбама Породичног закона и одговарајућим нормама међународног права, пре свега Конвенције о правима детета, свако дете има право на обезбеђење најбољих могућих услова за његов правиан раст и развој, право на образовање у складу са

способностима, жељама и склоностима, право на одмор и слободно време, као и на игру и рекреацију која одговара његовом узрасту. Ова права детета су у корелацији са обавезама родитеља да му обезбеде услове за остваривање тих права, у складу са својим могућностима.

Супротно наводима ревизије, Врховни суд налази да су одлуку о делимичном лишењу родитељског права тужених према малолетном сину судови донели руководећи се пре свега најбољим интересом детета и поред његове исказане потребе да се врати родитељима и живи са њима. У ревизији се инсистира и на жељи родитеља да дете живи са њима и да они наставе да се старају о њему. Међутим, стручна лица која су вршила процену личности тужених као родитеља, па и личности детета су сагласни да тужени према својим актуелним родитељским капацитетима нису подобни за чување, подизање, васпитање, образовање и заступање свог малолетног сина. У конкретном случају, пре доношења одлуке о делимичном лишењу родитељског права, прибављен је налаз и стручно мишљење надлежног органа старатељства, као и налази и мишљења судских вештака медицинске струке уз контролно вештачење од стране комисије вештака и утврђене су све релевантне чињенице у погледу подобности тужених да врше родитељско право. Полазећи од утврђеног чињеничног стања да је тужени Драгиша Трујић као отац физички кажњавао дете јер је импулсиван, ниске фрустрационе толеранције, примитивне структуре личности, манипулативан и без емпатије, а да се тужена Зана Исуфи Трујић као мајка није противила физичком кажњавању и насињу над дететом јер је без емотивне и когнитивне спознаје целе ситуације услед ниског интелекта, неукости, културолошких и традиционалних ограничења, те да њени родитељски капацитети нису довољни да адекватно заштити дете и да му пружи неопходну бригу, подршку и васпитање, те да обоје родитеља ускраћују детету потребну пажњу, љубав, емпатију и своје присуство у најосетљивијем периоду за његов развој и васпитање, уз констатно физичко кажњавање и занемаривање, нижестепени судови су правилно закључили да је у најбољем интересу малолетног детета да тужени као родитељ, за сада, буду делимично лишени родитељског права, правилно оценивши да су за то испуњени услови прописани чланом 82. став 1. Породичног закона. Ово независно од чињенице на којој се инсистира у ревизији да им је у поступку одређивања мера због насиља у породици већ изречена мера забране даљег узнемиравања малолетног детета у трајању од годину дана уз могућност продужења, будући да је утврђено да ова мера није дала очекиване резултата јер су тужени наставили да несавесно врше права и дужности из садржне родитељског права. При томе им је у међувремену изрицан корективни надзор од стране тужиоца као надлежног органа старатељства, када је уочено да уопште не поштују добијене налоге и покушан је саветодаван рад са туженима као родитељима, који такође није дао задовољавајуће резултате у смислу побољшања родитељских капацитета тужених, због чега је правилан одлука суда да их, у ситуацији када су исцрпљени сви ресурси органа старатељства, делимично лиши одређених родитељских права у циљу заштите безбедости, здравља и развоја малолетног детета.

Како тужени као родитељи имају дужност да издржавају своје малолетно дете на основу члана 82. став 2. Породичног закона и имају право на одржавање личних односа са малолетним дететом, којег нису лишени у смислу одредбе из става 4. истог члана, а што је у вези са одлуком суда о делимичном лишењу родитељског права, другостепена пресуда је правилна и у том делу.

Врховни суд стога налази да је најбољи интерес малолетног детета у овом случају правилно заштићен судском одлуком о делимичном лишењу одређених родитељских права тужених, којима ова права могу бити враћена када престану разлози због којих су их лишени, у смислу члан 83. Породичног закона.

По оцени Врховног суда, другостепени суд је у побијаној одлуци, прихватајући у свему правно становиште и аргументацију првостепеног суда, дао јасне, потпуне и правилне разлоге које прихвата и овај суд.

Како се ни осталим наводима ревизије не доводи у питање правилност и законитост побијане другостепене пресуде, Врховни суд је применом члана 414. ЗПП одлучио као у изреци ове пресуде.

Председник већа - судија
Мирјана Андријашевић, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић

ДР